

**A Bizottság közleménye – A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek önkéntes tanúsítási rendszereivel kapcsolatos bevált gyakorlatokra vonatkozó európai uniós iránymutatások**

(2010/C 341/04)

**1. BEVEZETÉS**

Az elmúlt években jelentősen megnőtt a mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre vonatkozó önkéntes tanúsítási rendszerek száma. A Bizottság által ezekről 2010-ben <sup>(1)</sup> készített felmérés szerint több mint 440 ilyen rendszer létezik, és többségüket az elmúlt évtizedben hozták létre.

A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek tanúsítási rendszerei (tanúsítási mechanizmusok révén) a tekintetben nyújtanak garanciát, hogy egy adott terméknek vagy a termék előállításának módszerének vagy rendszerének bizonyos, leírásban rögzített jellemzői vagy tulajdonságai betartásra kerültek. Ezek a rendszerek az élelmiszer-ellátási lánc különböző szakaszaira kiterjedő kezdeményezések széles skáláját fedik le (vannak köztük a mezőgazdasági üzemen belüli, illetve a mezőgazdasági üzem elhagyását követő szakaszra vonatkozó rendszerek, lefedhetik az élelmiszer-ellátási lánc egészét vagy csak bizonyos részeit, vonatkozhatnak valamennyi ágazatra vagy csak egy piaci szegmensre stb.). Egyes rendszerek vállalkozások közötti (business-to-business, B2B) szinten működnek, azaz ilyenkor az információ végső címzettje az élelmiszer-áruház vagy a feldolgozóüzem), mások a vállalkozás és a fogyasztó (business-to-consumers, B2C) közötti szinten működnek. A rendszerek logókat is alkalmazhatnak, ám számos olyan is van közöttük – főleg a B2B-rendszerek esetében – , amely logó nélkül működik.

Miközben a tanúsítási rendszerek esetében – e rendszerek lényegéből következően – a tanúsítást egy harmadik fél adja ki, a piacon olyan rendszerek is működnek, amelyek tanúsítási mechanizmus nélkül odaítélhető címke vagy logó (gyakran bejegyzett védjegy) alapján működnek. Az ilyen rendszerekhez való csatlakozás saját nyilatkozattal vagy a rendszer tulajdonosa általi kiválasztással történik. Ezeket a rendszereket – a 2. szakaszban megadott meghatározások alapján – saját nyilatkozaton alapuló rendszereknek nevezzük. A tanúsítási mechanizmusok alkalmazása olyan összetett folyamatok esetében a legegyszerűbb, amelyek követelményeit részletes leírások rögzítik, és azokat rendszeres időközönként ellenőrzésnek vetik alá. A saját nyilatkozaton alapuló rendszereket a termékekre vonatkozó viszonylag egyszerűbb követelmények teljesülésének igazolására érdemes alkalmazni.

A tanúsítási rendszerek létrejöttét egyrészt a termékekkel vagy azok előállításával kapcsolatos bizonyos jellemzők <sup>(2)</sup> iránti társadalmi elvárások kielégítésére való törekvés indokolja (elsősorban a B2C-rendszerek esetében), másrészt a piaci szereplők azon igénye, hogy beszállítóik teljesítsenek bizonyos követelményeket (elsősorban a B2B-rendszerek esetében). Az élelmiszer-biztonság területén az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről szóló 178/2002/EK rendelet <sup>(3)</sup> értelmében elsődlegesen az élelmiszer- és takarmányipari vállalkozók felelősek annak biztosításáért, hogy az élelmiszerek és a takarmányok megfeleljenek a vonatkozó élelmiszerjog követelményeinek, és

e követelmények teljesülésének ellenőrzéséért is ők felelnek. Az élelmiszer-ellátási lánc nagyobb szereplői esetében különösen jellemző, hogy azért alkalmaznak tanúsítási rendszereket, hogy megbizonyosodjanak arról, hogy egy adott termék teljesíti a követelményeket, illetve azért, hogy az élelmiszer-biztonsággal kapcsolatos problémák esetén megvédhessék jó hírnevüket, és a felelősségvállalás szempontjából védjék helyzetüket.

A magán tanúsítási rendszerek esetében természetesen nem kell jogszabályi követelmények teljesülését igazolni. Fontos, hogy a mezőgazdasági és az élelmiszer-ipari ágazatban működő magán tanúsítási rendszerek a jövőben is önkéntes jellegűek maradjanak. Amennyiben egy vállalkozás azzal a céllal tanúsíttatja egyes alapvető követelmények teljesülését, hogy megkönnyítse az élelmiszer-ellátási lánc többi szereplőjével való tranzakciókat, ez semmi esetben sem vezethet a termékek megkülönböztetéséhez a piacon.

A tanúsítási rendszerek az alábbi szereplők számára biztosíthatnak előnyöket:

- az élelmiszer-ellátási lánc közbülső szereplői számára bizonyos előírások biztosítása, ezáltal pedig a termékek és a címkéken szereplő információk megbízhatóságának és jó hírnevének védelme révén,
- a termelők számára a tanúsítással rendelkező termékek piachoz való hozzáféréseinek, piaci részesedésének és az elérhető haszonnak a növelése révén, illetve potenciálisan a hatékonyság növelése és a tranzakciós költségek csökkenése révén, valamint
- a fogyasztók számára a termékekkel és a feldolgozással kapcsolatos megbízható információk révén.

Egyes érintettek szerint a tanúsítási rendszereknek hátrányaik is lehetnek:

- veszélyeztethetik az egységes piacot <sup>(4)</sup>,
- a rendszerek követelményeinek átláthatósága és a termékekre vonatkozó állítások hitelessége kérdéseket vet fel, különösen az alapkövetelmények teljesülését tanúsító rendszerek esetében,
- a rendszerek esetlegesen félrevezethetik a fogyasztókat,
- költségeket és terhet jelenthetnek a mezőgazdasági termelők számára, különösen akkor, ha a felvásárlók által támasztott igények kielégítése érdekében több rendszerbe is be kell lépniük,

<sup>(1)</sup> Az Areté által a Mezőgazdasági Főigazgatóság számára készített tanulmány: [http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm)

<sup>(2)</sup> Például: állatjólét; környezeti fenntarthatóság, méltányos kereskedelem.

<sup>(3)</sup> HL L 31., 2002.2.1., 1. o.

<sup>(4)</sup> A „Hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási lánc” című közleményében (COM(2009) 591) a Bizottság jelezte azon szándékát, hogy felülvizsgáljon bizonyos, a határon átnyúló kereskedelmet hátráltató környezetvédelmi előírásokat és eredetjelölési rendszereket.

- fennáll annak a kockázata, hogy azokat a termelőket, akik nem vesznek részt a főbb tanúsítási rendszerekben, a piac nem fogadja be, valamint
- a rendszerek hatással lehetnek a nemzetközi kereskedelemre, különösen a fejlődő országok viszonylatában <sup>(1)</sup>.

A Bizottság már korábban is felhívta a figyelmet arra, hogy a hasonló célkitűzésekre irányuló rendszerek működése miatti esetleges fogyasztói félreértések kezelésére több magánjellegű kezdeményezés <sup>(2)</sup> is indult, amelyek célja a helyes gyakorlatokat tartalmazó kódexek létrehozása a magán szabványügyi szervezetek számára, elsősorban szociális és környezetvédelmi téren. Emellett a meglévő rendszerek egyes résztvevői már több lépést is tettek a hasonló rendszerek követelményeinek összehangolására, és néhány meglévő tanúsítási rendszer (főként a B2B-szinten) különböző egyéni szabványok harmonizációjának eredményeképpen jött létre.

### 1.1. Rendszertípusok

Alkalmazási körüket, célkitűzéseiket, struktúrájukat és működési módszereiket tekintve a rendszerek igen változatosak. Amint az korábban is említésre került, a rendszerek közötti egyik fő különbség abban áll, hogy támaszkodnak-e vagy sem harmadik fél általi igazolásra, ily módon tehát két csoportra oszthatjuk őket: saját nyilatkozaton alapuló rendszerekre és tanúsítási rendszerekre. A tanúsítási rendszereket tovább csoportosíthatjuk

aszerint, hogy vállalkozások közötti (business-to-business, B2B) szinten működnek, vagy pedig a vállalkozások által a fogyasztó felé történő információszolgáltatást célozzák (business-to-consumers, B2C).

Egy másik fontos osztályozási szempont az, hogy egy adott rendszer termékeket és folyamatokat értékel-e (főként a B2C-rendszerek), vagy irányítási rendszereket (főként a B2B-rendszerek). A konkrét követelmények tekintetében a rendszerek igazolhatják hatósági szinten rögzített előírások (azaz alapkövetelmények) teljesülését, vagy a jogszabályi követelményeken túli további kritériumok (azaz az alapkövetelményeknél magasabb követelmények) teljesülését is. Ez utóbbi különbségtétel nem mindig könnyű: egyrésztől ugyanis gyakran előfordul, hogy a rendszerek egyes területeken alapkövetelményeket, másokon magasabb követelményeket írnak elő, másrészt pedig bizonyos alapkövetelmények – különösen a környezetvédelem és a termelés területén – helyes és bevált gyakorlatok alkalmazását, illetve a kellő gondosságra vonatkozó értéktételek alkotását kívánják meg a gazdasági szereplőktől, és ennek következtében az egyes szereplők által, illetve az egyes tagállamokban megvalósítandó konkrét intézkedések eltérhetnek egymástól. Egyes tanúsítási rendszerek technikai követelményeit a piaci szereplők az általános követelmények értelmezésére és konkretizálására használják.

A következő táblázat a rendszerek csoportosítását mutatja be:

**A rendszerek csoportosítása**

| Az igazolás típusa:      | Saját nyilatkozat                                  | Tanúsítás (harmadik fél általi igazolás)                       |                                                                 |
|--------------------------|----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Célcsoport               | B2C                                                | B2C                                                            | B2B                                                             |
| A követelmények tárgya   | Termékek és folyamatok                             | Főként termékek (ideértve a szolgáltatásokat is) és folyamatok | Főként irányítási rendszerek                                    |
| A követelmények tartalma | Főként alapkövetelményeket meghaladó követelmények | Főként alapkövetelményeket meghaladó követelmények             | Alapkövetelmények & alapkövetelményeket meghaladó követelmények |

Az iránymutatások elsősorban a táblázat jobb oldalán szereplő jellemzőkkel rendelkező tanúsítási rendszerekkel foglalkoznak.

### 1.2. Az iránymutatások célja

A Bizottság a mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitikáról szóló közleményében <sup>(3)</sup> kifejtette, hogy a magán-szektorban zajló fejlemények és kezdeményezések tükrében a jelenlegi szakaszban nem támogatja a tanúsítási rendszerek potenciális hátrányainak kezelését célzó jogszabályi kezdeményezéseket <sup>(4)</sup>. Ehelyett a Bizottság az érintettek hozzászólásaira

támaszkodva és a minőséggel foglalkozó tanácsadó csoporttal <sup>(5)</sup> konzultálva a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek tanúsítási rendszereivel kapcsolatos iránymutatások kidolgozásába fogott.

Ezen iránymutatások célja, hogy bemutassák a jelenlegi jogi kereteket, hozzájáruljanak az önkéntes tanúsítási rendszerek átláthatóságának, hitelességének és eredményességének növeléséhez, és biztosítsák, hogy azok ne ütközzenek a jogszabályi előírásokkal. Rámutatnak a rendszerek működésének bevált gyakorlati megoldásaira, és ily módon iránymutatással szolgálnak az alábbiak tekintetében:

- miként lehet elkerülni, hogy a rendszerek a fogyasztók körében félreértésekhez vezessenek, és hogyan lehet növelni a rendszerek követelményeinek átláthatóságát és egyértelműségét,

<sup>(1)</sup> A magán-szabványok kérdését a WTO egészségügyi és növény-egészségügyi kérdésekkel foglalkozó bizottsága is megvitatta.

<sup>(2)</sup> Pl. az ISEAL-Szövetség (<http://www.isealliance.org>).

<sup>(3)</sup> COM(2009) 234.

<sup>(4)</sup> Ez a következtetés a különböző lehetőségeket feltérképező, részletes hatásvizsgálatra támaszkodott (lásd: „A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek tanúsítási rendszerei”, [http://ec.europa.eu/agriculture/quality/policy/com2009\\_234/ia\\_annex\\_d\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/agriculture/quality/policy/com2009_234/ia_annex_d_en.pdf)).

<sup>(5)</sup> A 2004/391/EK bizottsági határozattal (HL L 120., 2004.4.24., 50. o.) létrehozott, a mezőgazdasági termelés minőségével foglalkozó tanácsadó csoport.

- miként csökkenthetők a mezőgazdasági termelőkre és az élelmiszer-előállítókra nehezedő adminisztrációs és pénzügyi terhek, többek között a fejlődő országok tekintetében, valamint
- hogyan biztosítható az Európai Unió belső piaci szabályaival és a tanúsítási elvekkel való összhang.

Az iránymutatások elsősorban a rendszerek kidolgozóinak és a vállalkozásoknak szólnak.

Az iránymutatások gyakorlatba való átültetése önkéntes. Az iránymutatások átvétele nem jelenti azt, hogy a Bizottság az e rendszerek által kidolgozott követelményeket magáénak vallja. Ezen iránymutatások nem bírnak jogi erővel az EU-ban, és nem céljuk az uniós jogszabályok szerinti követelmények megváltoztatása.

Az iránymutatásokkal kapcsolatban végül meg kell jegyezni, hogy azok nem tekinthetők az európai uniós jogszabályok jogi értelmezésének, hiszen ez az Európai Unió Bíróságának kizárólagos hatáskörébe tartozik.

## 2. HATÁLY- ÉS FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

### 2.1. Hatály

Az iránymutatások az alábbiakra vonatkozó önkéntes tanúsítási rendszerekre alkalmazandók:

- mezőgazdasági termékek, akár emberi fogyasztásra szánták őket, akár nem (ideértve a takarmányokat is),
- a 178/2002/EK rendelet 2. cikke szerinti élelmiszerek, valamint
- a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek termeléséhez és feldolgozásához kapcsolódó folyamatok és irányítási rendszerek.

Az iránymutatások a hatóságok által végzett hivatalos ellenőrzésekre nem vonatkoznak.

### 2.2. Fogalommeghatározások <sup>(1)</sup>

1. Meghatározott követelmény: megadott igény vagy elvárás.

<sup>(1)</sup> Az ISO/IEC 17000 „Megfelelőségértékelés – Szakkifejezések és általános elvek” c. dokumentum alapján.

2. Megfelelőségértékelés: annak bizonyítása, hogy egy adott termékkel, folyamattal, rendszerrel, személlyel vagy szervezettel kapcsolatos meghatározott követelmények teljesülnek.
3. Felülvizsgálat: kiválasztási és meghatározási tevékenységek, illetve az e tevékenységek nyomán elért eredmények alkalmaságának, helytállóságának és hatékonyságának a meghatározott követelmények teljesülése szempontjából való ellenőrzése.
4. Igazolás: felülvizsgálatot követő döntés alapján kiadott nyilatkozat arról, hogy a meghatározott követelmények teljesülését bizonyították.
5. Nyilatkozat: saját részről adott igazolás. Ezen iránymutatásokban a továbbiakban a „saját nyilatkozaton alapuló rendszerek” kifejezést az olyan közös rendszerek és címkén feltüntetendő állítások esetében alkalmazzuk, amelyek nem kerülnek tanúsításra, hanem a termelők saját nyilatkozatain alapulnak.
6. Tanúsítás: harmadik fél igazolása termékekkel, folyamatokkal, rendszerekkel vagy személyekkel kapcsolatban.
7. Akkreditálás: harmadik fél igazolása, amely hivatalosan bizonyítja valamely szervezet szakmai alkalmasságát bizonyos feladatok ellátására. Az EU-ban <sup>(2)</sup> „akkreditálás” alatt egy nemzeti akkreditáló testület arról adott igazolása értendő, hogy egy megfelelőségértékelő szervezet teljesíti a meghatározott megfelelőségértékelési tevékenységek ellátásához szükséges, a megfelelő harmonizált szabványokban megállapított követelményeket, és amennyiben alkalmazandó, bármely további követelményt, beleértve a vonatkozó ágazati szabályozásokban meghatározottakat is.
8. Ellenőrzés: egy adott termék kialakításának, egy adott terméknek, folyamatnak vagy berendezésnek a vizsgálata és annak megállapítása, hogy az megfelel-e a meghatározott követelményeknek, vagy – szakmai megítélés alapján – bizonyos általános követelményeknek.
9. Audit: bizonyítékok, ténymegállapítások vagy egyéb lényeges információk megszerzésére és ezek objektív kiértékelésére irányuló módszeres, független és dokumentált folyamat annak meghatározására, hogy a meghatározott követelmények milyen mértékben teljesülnek.

## 3. MEGLÉVŐ EU-SZINTŰ JOGSZABÁLYI ELŐÍRÁSOK

### 3.1. A rendszerek működésével kapcsolatos szabályok

Az EU-ban működő tanúsítási rendszerek a következő alapvető európai uniós rendelkezések hatálya alá tartoznak:

<sup>(2)</sup> A termékek forgalmazása tekintetében az akkreditálás és piacfelügyelet előírásainak megállapításáról szóló 765/2008/EK rendelet 2. cikkének (10) bekezdése; (HL L 218., 2008.8.13., 30. o.).

- A belső piacra vonatkozó szabályok. A tanúsítási szolgáltatást nyújtók élhetnek a letelepedés és a szolgáltatásnyújtás szabadságával, ahogyan az az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.) 49., illetve 56. cikkében, továbbá a belső piaci szolgáltatásokról szóló irányelv<sup>(1)</sup> vonatkozó rendelkezéseiben szerepel. Amennyiben másik tagállamban letelepednek, semmilyen indokolatlan korlátozással nem szembesülhetnek. Határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás esetén szintén nem érvényesülhetnek indokolatlan korlátozások velük szemben. A tanúsítási rendszerek nem eredményezhetnek *de facto* akadályokat az áruk belső piaci kereskedelme tekintetében.
- A rendszerekben való állami részvételre vonatkozó szabályok. A közintézmények, így például regionális vagy nemzeti hatóságok által támogatott tanúsítási rendszerek az előállítók között nem tehetnek illetőségi alapon különbséget, és semmilyen más módon nem gátolhatják a belső piac működését. A tanúsítási rendszerek számára az EUMSZ. 107. cikke értelmében a tagállamok által vagy állami forrásból nyújtott támogatásoknak összhangban kell lenniük az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal.
- Versenyszabályok. A tanúsítási rendszerek működése nem járhat együtt a versenyellenes magatartás alábbiakban – nem kimerítő jelleggel – felsorolt megnyilvánulásaival:
  - a versenyt korlátozó horizontális vagy vertikális megállapodások,
  - a versenytársaknak egy vagy több jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozás általi kizorítása (így például konkurens vásárlók megakadályozása abban, hogy beszerzési forrásokhoz hozzájussanak, és/vagy konkurens beszállítók megakadályozása abban, hogy bizonyos értékesítési csatornákhöz hozzájussanak),
  - a vonatkozó előfeltételeket teljesítő piaci szereplők megakadályozása abban, hogy a tanúsítási rendszerben részt vegyenek,
  - a rendszer résztvevői vagy harmadik felek megakadályozása abban, hogy olyan alternatív termékeket hozzanak létre, állítsanak elő és forgalmazzanak, amelyek nem felelnek meg a rendszer keretében rögzített leírásnak.
- A fogyasztók tájékoztatásával és a címkézéssel kapcsolatos követelmények<sup>(2)</sup>. Az élelmiszerek címkézése, reklámozása és kiszerelése nem lehet alkalmas arra, hogy a vásárlót megtévevse, különösen:
  - az élelmiszer jellemzői és különösen annak természete, mibenléte, tulajdonságai, összetétele, mennyisége, tartós-

sága, származása vagy eredete, gyártásának vagy előállításának módja tekintetében,

- az élelmiszer olyan hatással vagy tulajdonsággal való felruházása révén, amellyel az nem rendelkezik,
- annak sugallása révén, hogy az élelmiszer különleges jellemzőkkel rendelkezik, holott minden hasonló élelmiszer rendelkezik ilyen jellemzőkkel.

Az olyan rendszerek esetében, amelyek csupán a jogszabályi követelmények teljesülését igazolják, semmiképpen sem szabad azt sugallni, hogy a tanúsítással rendelkező termékek olyan sajátos jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek eltérnek a hasonló termékek jellemzőitől. A rendszer továbbá nem irányulhat a piacon lévő egyéb termékek jó hírűvének megsértésére, sem a hivatalos ellenőrzések megbízhatóságának aláásására.

Emellett az élelmiszerek címkézése, reklámozása és kiszerelése nem lehet alkalmas arra, hogy a vásárlót a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv<sup>(3)</sup> rendelkezései szerint megtévevse.

- Az EU mindig szem előtt tartja nemzetközi kötelezettségeit, különös tekintettel a kereskedelem technikai akadályairól szóló WTO-megállapodásban foglalt követelményekre, amikor egy adott jogszabályban megfelelőségértékelési eljárást vezet be.

### 3.2. A rendszerek tartalmával kapcsolatos szabályok

Az előzőeken túl számos olyan témakörben léteznek konkrét jogszabályok, amelyekre a tanúsítási rendszerek követelményei vonatkoznak (pl. az élelmiszer-biztonságra és a higiéniaira vonatkozó szabályozási követelmények<sup>(4)</sup>, biogazdálkodás, állatjólét, környezetvédelem, egyes termékekre vonatkozó forgalmazási előírások).

Azon területeken, ahol már léteznek szabványok vagy jogszabályok, a termékekre vonatkozó állítások megfogalmazásánál ezeket figyelembe kell venni, illetve az állításoknak összhangban kell állniuk velük, és azokra a termékleírásban utalást kell tenni (pl. a biogazdálkodással kapcsolatos állítások esetében a rendszernek az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendeletre<sup>(5)</sup> kell épülnie, a táplálkozással és az egészséggel kapcsolatos állításokat megfogalmazó rendszereknek összhangban kell lenniük az 1924/2006/EK rendelettel<sup>(6)</sup>, és azokról az EFSA-nak tudományos értékelést kell készítenie).

<sup>(3)</sup> A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK irányelv, HL L 149, 2005.6.11., 22. o., és az annak alkalmazására vonatkozó iránymutatás: SEC(2009) 1666.

<sup>(4)</sup> Az élelmiszer-higiéniairól szóló, 2004. április 29-i 852/2004/EK rendelet; az állati eredetű élelmiszerek különleges higiéniai szabályainak megállapításáról szóló, 2004. április 29-i 853/2004/EK rendelet és az emberi fogyasztásra szánt állati eredetű termékek hatósági ellenőrzésének megszervezésére vonatkozó különleges szabályok megállapításáról szóló 854/2004/EK rendelet, (HL L 139., 2004.4.30., 1. o.).

<sup>(5)</sup> HL L 189., 2007.7.20., 1. o.

<sup>(6)</sup> HL L 404., 2006.12.30., 9. o.

<sup>(1)</sup> A 2006/123/EK irányelv (2006. december 12.) a belső piaci szolgáltatásokról, HL L 376., 2006.12.27., 36. o.

<sup>(2)</sup> Az élelmiszerek címkézésére, kiszerelésére és reklámozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2000/13/EK irányelv 2. cikke (1) bekezdésének a) pontja, HL L 109., 2000.5.6., 29. o.

Az élelmiszer-biztonság és a higiénia vonatkozásában:

- A rendszerek nem sérthetik meglévő hivatalos szabványok és/vagy követelmények alkalmazását, nem irányulhatnak arra, hogy az említett szabványok és/vagy követelmények helyébe lépjenek, illetve hogy felváltsák a kötelezően előírt, hivatalos szabványoknak és követelményeknek történő megfelelés ellenőrzésének biztosítása céljából végrehajtott hivatalos hatósági ellenőrzéseket.
- Az olyan termékeket, amelyeket az élelmiszer-biztonságra és a higiénia vonatkozóan a jogszabályi követelményeknél szigorúbb követelményeket előíró rendszerek keretében hoznak forgalomba, nem szabad úgy reklámozni vagy népszerűsíteni, hogy az a piacon lévő egyéb termékek jó hírűségének megsértésére vagy a hivatalos ellenőrzések megbízhatóságának aláásására irányuljon.

### 3.3. A megfelelésgértékelésre, a tanúsításra és az akkreditációra vonatkozó szabályok

A szabályozott területeken megfelelésgértékelési tevékenységeket végző szervezetek akkreditálásának megszervezésére és működtetésére vonatkozó szabályokat a 765/2008/EK rendelet állapítja meg. Noha a rendelet nem írja elő, hogy a megfelelésgértékelő szervezeteknek akkreditációt kell szerezniük, más uniós jogszabályok tartalmazznak ilyen jellegű előírást<sup>(1)</sup>.

A termék- és folyamattanúsítási, illetve rendszertanúsítási rendszerek működtetésére vonatkozó, nemzetközileg elismert szabályokat a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) 65. útmutatója (EN 45011), illetve az ISO 17021 rögzíti. Miközben a termék- és folyamattanúsítási, illetve rendszertanúsítási rendszerek önkéntes alapon működnek, a terméktanúsító szervezeteknek az EN 45011/ISO 65 vagy az ISO 17021 szerinti akkreditációval kell rendelkezniük ahhoz, hogy az adott termék, folyamat vagy rendszer vonatkozásában akkreditált tanúsítást végezhesenek.

Mindez azonban nem érinti az élelmiszerekre vonatkozó európai uniós előírásokat, így többek között a 178/2002/EK rendelet 5. cikkének (1) bekezdésében meghatározott általános célkitűzéseket:

„Az élelmiszerjognak az emberi élet és egészség magas szintű védelmének és a fogyasztói érdekek védelmének egy vagy több általános célját kell szolgálnia, beleértve az élelmiszer-kereskedelem tisztességes gyakorlatának érvényesítését; ennek során lehetőség szerint tekintettel kell lenni az állatok egészségének védelmére, az állatok, valamint a növények és a környezet védelmére.”

Ehhez kapcsolódóan a takarmány- és élelmiszerjog, valamint az állat-egészségügyi és az állatok kíméletére vonatkozó szabályok követelményeinek történő megfelelés ellenőrzésének biztosítása céljából végrehajtott hatósági ellenőrzésekről

<sup>(1)</sup> A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló 510/2006/EK rendelet 11. cikkének (3) bekezdése például a következőket rögzíti: „Az (1) és (2) bekezdésben említett terméktanúsító szervezetnek meg kell felelniük az EN 45011 európai szabványnak vagy az ISO/IEC 65 (»Terméktanúsítási rendszereket működtető szervezetekre vonatkozó általános követelmények« című) útmutatónak, továbbá e szervezet 2010. május 1-jétől ezeknek megfelelően kell akkreditálni.”

szóló 882/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet<sup>(2)</sup> szabályokat rögzít a hatósági ellenőrzésekkel kapcsolatos meghatározott feladatoknak (többek között az akkreditációs és jelentéstételi kötelezettségeknek) az illetékes hatóságok által független harmadik felekre történő átruházásával kapcsolatban.

A hivatalos ellenőrzések keretében nyújtott biztosítékok képezik az alapkövetelmények szintjét, és ezeken túlmenően be lehet vezetni – önkéntes alapon – speciális tanúsítási rendszereket, szem előtt tartva, hogy az ezekben szereplő kötelezettségek bármilyen megsértése az élelmiszerjogba ütközik. Az alapkövetelmények teljesülésének tanúsítási rendszerek révén való értékelése nem mentesíti a hatóságokat az általuk végzendő hivatalos ellenőrzések végrehajtása alól.

### 4. A RENDSZEREKBE VALÓ RÉSZVÉTELRE ÉS A RENDSZEREK KIDOLGOZÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

1. A rendszereknek átlátható és megkülönböztetéstől mentes feltételek alapján minden olyan résztvevő előtt nyitva kell állniuk, aki hajlandó és képes arra, hogy teljesítse az előírásokban rögzített követelményeket.
2. A rendszereknek olyan felügyeleti struktúrával kell rendelkezniük, amely az élelmiszer-ellátási lánc valamennyi érintett szereplője (mezőgazdasági termelők és szervezeteik<sup>(3)</sup>), a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékek forgalmazói, élelmiszer-ipari vállalatok, nagykereskedők, kiskereskedők és fogyasztók) számára lehetővé teszi, hogy reprezentatív és kiegyensúlyozott módon bekapcsolódjon a rendszerek kidolgozásába és a döntéshozatalba. Az érdekelt bevonásának mechanizmusaival és a részt vevő szervezetekkel kapcsolatos információkat dokumentálni kell, és a nyilvánosság számára elérhetővé kell tenni.
3. A különböző országokban és régiókban működő rendszerek irányítóinak elő kell segíteniük, hogy a rendszer fejlesztésében az adott régió valamennyi érintettje részt vehessen.
4. A rendszerek követelményeit szakértőkből álló szakmai bizottságoknak kell kidolgozniuk, és lehetőséget kell biztosítani, hogy azokkal kapcsolatban az érintettek szélesebb köre is kifejtse véleményét.
5. A rendszerek irányítóinak elő kell segíteniük, hogy valamennyi érintett részt vehessen az ellenőrzési kritériumok és az ellenőrzőlista kidolgozásában, valamint a szankciók rögzítésében és kiszabásuk határértékeinek meghatározásában.
6. A rendszerek irányítóinak a folyamatos fejlesztés megközelítését kell alkalmazniuk, amelynek során a szabályok és a követelmények a visszajelzési mechanizmusok alapján, a résztvevők bevonásával, rendszeres időközönként felülvizsgálatra kerülnek. Különösen fontos, hogy a rendszerek résztvevői kivehessék részüket a rendszer továbbfejlesztéséből.

<sup>(2)</sup> HL L 165., 2004.4.30., 1. o.

<sup>(3)</sup> Pl. szövetségek.

7. Annak érdekében, hogy a rendszerek résztvevőit ne terheljék szükségtelen módosítási költségek, a rendszerek követelményeit csak indokolt esetben szabad módosítani. A rendszerek követelményeit érintő változásokról a rendszerek résztvevőit megfelelően értesíteni kell.

8. A rendszerek keretében a rendszerhez kapcsolódó valamennyi dokumentum esetében is biztosítani kell (többek között az interneten) a kapcsolattartó elérhetőségére vonatkozó tájékoztatást, és gondoskodni kell a rendszerre vonatkozó észrevételek eljuttatásának és megválaszolásának folyamatairól.

## 5. A RENDSZEREK KÖVETELMÉNYEIRE ÉS A KAPCSOLÓDÓ ÁLLÍTÁSOKRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

### 5.1. A rendszerek követelményeinek és a kapcsolódó állításoknak az egyértelműsége és átláthatósága

1. A rendszereknek egyértelműen rögzíteniük kell szociális, környezetvédelmi, gazdasági és/vagy jogi természetű célkitűzéseiket.
2. Az állítások és a követelmények, illetve a rendszer célkitűzései között világos kapcsolatnak kell lennie.
3. Egyértelműen meg kell határozni, hogy a rendszer hatálya mely termékekre és/vagy folyamatokra terjed ki.
4. A rendszer előírásainak <sup>(1)</sup> és azok nyilvánosság részére szánt összefoglalójának ingyenesen hozzáférhetőnek kell lenniük (pl. az interneten).
5. Az egyszerre több országban is működő rendszerek esetében gondoskodni kell a rendszer előírásainak fordításáról, amennyiben a rendszerbe lépni szándékozó piaci szereplőktől vagy a tanúsító testületektől ez irányú, kellően megalapozott kérelem érkezik.
6. Fontos, hogy a rendszerek előírásai világosak, kellően részletesek és könnyen érthetőek legyenek.
7. A logót vagy címkét alkalmazó rendszerek esetében vagy a termék csomagolásán, vagy az értékesítési pontokon tájékoztatást kell nyújtani arról, hogy a fogyasztók hol (például milyen weboldalon) juthatnak a rendszerrel kapcsolatban bővebb információkhoz.
8. A rendszereknek egyértelműen rögzíteniük kell (például weboldalon), hogy a tanúsítást független testület végzi, és meg kell adniuk az ilyen jellegű tanúsítási szolgáltatást nyújtó tanúsító testületek elérhetőségét.

<sup>(1)</sup> Ez alól kivételt képeznek azok az esetek, amikor a rendszer előírásai olyan szabványokra épülnek, amelyek nem ingyenesen hozzáférhetők (pl. az ISO és EN standardok).

### 5.2. A rendszerekhez kapcsolódó állítások és követelmények alapjául szolgáló bizonyítékok

1. Valamennyi állításnak objektív és ellenőrizhető bizonyítékokon, valamint tudományos alapokon nyugvó dokumentáción kell alapulnia. Ezeknek a dokumentumoknak szabadon hozzáférhetőnek kell lenniük, pl. internetes oldalon <sup>(2)</sup>.
2. A különböző országokban és régiókban működő rendszerek követelményeit hozzá kell igazítani a vonatkozó helyi agro-ökológiai, társadalmi-gazdasági és jogi feltételekhez, valamint mezőgazdasági gyakorlatokhoz, azonban egyúttal azt is biztosítani kell, hogy az elért eredmények egységesek legyenek.
3. A rendszereknek egyértelműen jelezniük kell (például weboldalukon), hogy előírásaik – többek között adott esetben a jelentéstétel és az ellenőrzések terén – túlmutatnak-e a vonatkozó jogszabályi követelményeken, és amennyiben igen, milyen tekintetben és milyen mértékben.

## 6. A TANÚSÍTÁSRA ÉS AZ ELLENŐRZÉSEKRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

### 6.1. A tanúsítás függetlensége és pártatlansága

1. A rendszerek követelményeinek teljesülését az alábbi testületek valamelyike által akkreditált független testületnek kell tanúsítania:
  - a tagállamok által a 765/2008/EK rendelettel összhangban, a megfelelő európai vagy nemzetközi szabványok és a terméktanúsítási rendszereket működtető szervezetekre vonatkozó általános követelményeket rögzítő útmutatók szerint kijelölt nemzeti akkreditációs testület, vagy
  - a Nemzetközi Akkreditálási Fórum (IAF) terméktanúsításról szóló többoldalú elismerési megállapodását aláíró akkreditáló szerv.
2. Fontos, hogy a rendszereket bármely megfelelő képesítéssel és akkreditációval rendelkező tanúsítási szerv tanúsíthassa, földrajzi megkötés nélkül.

### 6.2. Ellenőrzések

Általános elvárás, hogy az ellenőrzések hatékonyak, átláthatóak és világosak legyenek, dokumentált eljárásokra épüljenek, és a tanúsítási rendszer keretében tett állítások alapjául szolgáló, ellenőrizhető kritériumokra vonatkozzanak. Amennyiben egy ellenőrzés során hiányosságokat állapítanak meg, meg kell tenni a szükséges intézkedéseket.

1. A rendszerek résztvevőinél rendszeres ellenőrzéseket kell végrehajtani. Egyértelmű és dokumentált ellenőrzési eljárásokat kell létrehozni, amelyek szabályozzák az ellenőrzések gyakoriságát, a mintavételi módszereket, valamint a tanúsítási rendszer hatálya alá tartozó paraméterekre vonatkozó laboratóriumi/analitikai vizsgálatokat.

<sup>(2)</sup> Ez alól kivételt képeznek a titkos és/vagy bizalmas információk, amelyeket egyértelműen jelezni kell.

2. Az ellenőrzések gyakoriságának meghatározásakor figyelembe kell venni a korábbi ellenőrzések eredményeit, az adott termékkel, folyamattal vagy irányítási rendszerrel járó kockázatokat, valamint azt, hogy egy adott termelői szervezet végez-e belső auditot, mivel ez kiegészítheti a harmadik fél általi ellenőrzéseket. Az ellenőrzések minimális gyakoriságát a rendszer valamennyi résztvevője tekintetében a rendszer felügyeletéért felelős személynek kell meghatároznia.
3. Az ellenőrzések eredményeit szisztematikusan értékelni kell.
4. Általános szabályként előre be nem jelentett vagy rövid határidőn (pl. 48 órán) belüli ellenőrzéseket kell végezni.
5. Az ellenőrzéseknek és az auditoknak nyilvánosan hozzáférhető útmutatókra, ellenőrzőlistákra vagy tervekre kell épülniük. Az ellenőrzési kritériumoknak szorosan kapcsolódniuk kell a rendszer követelményeivel és az azokhoz kapcsolódó állításokhoz.
6. Fontos, hogy a követelmények be nem tartása esetén egyértelműen meghatározott, jól dokumentált és hatékony eljárások kerüljenek alkalmazásra. Rögzíteni kell azokat a kritériumokat, amelyek felmerülése esetén egy adott résztvevő a rendszerből kizárható. E kritériumok felmerülésekor az alábbiakra kerülhet sor:
  - a tanúsítás kiadásának megtagadása vagy a tanúsítás visszavonása,
  - a tagság visszavonása, vagy
  - az illetékes végrehajtó testület részére történő bejelentés.A rendszerből való kizárás kritériumai között a tanúsítás által érintett területre vonatkozó alapvető jogszabályi követelmények be nem tartásának mindenképpen szerepelnie kell. Az illetékes hatóságokhoz a szabályozási követelményekkel összhangban be kell jelenteni azokat az eseteket, amikor a jogszabályi követelmények be nem tartásának a közegészség védelme szempontjából negatív kihatásai lehetnek.
7. Az ellenőrzések középpontjába a tanúsítási rendszer keretében tett állítások alapjául szolgáló ellenőrizhető kritériumok elemzését kell helyezni.

### 6.3. Költségek

1. A rendszerek irányítóinak nyilvánosságra kell hozniuk a rendszerben való részvétel díjának összegét (ha van ilyen díj), és a tanúsító testület számára elő kell írniuk, hogy ők is tegyék közre a tanúsítás és az ellenőrzés kapcsán a rendszer résztvevőinek különböző csoportjainál felmerülő költségeket.
2. A résztvevők különböző csoportjai esetében felszámított díjak közötti eltéréseknek indokoltaknak és arányosaknak kell lenniük. Az eltérések mértéke nem lehet olyan, hogy a potenciális résztvevőket (pl. más országban működő piaci szereplőket) eltántorítsa az adott rendszerbe való belépéstől.

3. A kölcsönös elismerésből és a követelményszintek megállapításából eredő költségmegtakarításokat az ellenőrzéseknek és az auditoknak alávetett piaci szereplők részére tovább kell adni.

### 6.4. Az auditorok/ellenőrök képzése

Az auditorokkal/ellenőrökkel szembeni általános elvárás, hogy pártatlanok, megfelelően képzettek és szakmailag jól felkészültek legyenek.

A tanúsítási auditot végrehajtó auditoroknak rendelkezniük kell az adott ágazatra vonatkozó ismeretekkel, és olyan tanúsító testületek részére kell dolgozniuk, amelyek a termék- és folyamattanúsításra, illetve az irányítási rendszerek tanúsítására vonatkozó megfelelő európai vagy nemzetközi szabványok és útmutatók szerinti akkreditációval rendelkeznek. Az auditoroktól elvárt képességeket a rendszer követelményei között kell rögzíteni.

### 6.5. A kistermelőkre vonatkozó rendelkezések

A rendszernek tartalmaznia kell olyan rendelkezéseket, amelyek a kistermelők rendszerben való részvételét lehetővé teszik, illetve ösztönzik (adott esetben különösen a fejlődő országok tekintetében).

### 7. A KÖLCSÖNÖS ELISMERÉSRE, A KÖVETELMÉNYSZINTEK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA ÉS A RENDSZEREK KÖZÖTTI ÁTFEDÉSEKRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

1. Ha egy adott rendszert egy új ágazatban kívánnak bevezetni, és/vagy a rendszer alkalmazási körét kívánják bővíteni, meg kell indokolni, hogy miért van szükség az adott rendszerre. A rendszerek irányítóinak lehetőség szerint egyértelmű utalást kell tenniük (például a rendszer weboldalán) az adott ágazatban, szakpolitikai területen és földrajzi régióban már működő többi kapcsolódó rendszerre, és jelezniük kell, hogy a rendszerek megközelítései miben térnek el, és miben egyeznek meg. Tevélegesen arra kell törekedniük, hogy feltérképezzék, a rendszerek miként tudnak kölcsönösen elismerni követelményeik egy részét vagy akár mindegyikét.
2. Azon területek vonatkozásában, ahol a különböző rendszerek között részben vagy egészben átfedések vannak, a rendszereknek rendelkezniük kell a többi rendszer keretében elvégzett ellenőrzések és auditok eredményeinek részleges vagy teljes elismeréséről (a cél tehát az, hogy ne kerüljön sor több auditra ugyanazon kritériumokra vonatkozóan).
3. Ha a kölcsönös elismerést nem sikerül megvalósítani, a rendszerek irányítóinak az egységes audit ellenőrzési listákon alapuló, közös auditok végrehajtására kell törekedniük (ez azt jelenti, hogy két vagy annál több különböző rendszer egyetlen ellenőrzőlista alapján, egy audit keretében kerül ellenőrzésre).
4. Az olyan rendszerek irányítóinak, amelyek között követelményeiket tekintve átfedések vannak, minden lehetséges gyakorlati és jogi eszközzel arra kell törekedniük, hogy egységesítsék az auditjegyzőkönyveikre és -dokumentációikra vonatkozó előírásaikat.